

คลังหลวง :: ๗ชาติตะวันตกเข้ายึดครองเพื่อนบ้านสยาม

ในช่วง พ.ศ. ๒๓๔๓-๒๔๔๒ หรือประมาณกลางรัชสมัยของรัชกาลที่ ๑ ถึงกลางรัชสมัยรัชกาลที่ ๕ เป็นยุคสมัยของลัทธิจักรวรรดินิยม อันเป็นจุดสูงสุดของพัฒนาการของระบบทุนนิยมที่ชาติตะวันตกแผ่ขยายไปทั่วโลก ทำให้ดินแดนเกือบทั้งหมดในเอเชีย ออสเตรเลีย ออฟริกา ฯลฯ ตกเป็นเมืองขึ้น

สรุปได้ดังนี้

๑. ผลประโยชน์ทางการค้า ต้องการแสวงหาผลผลิตทางเศรษฐกิจในดินแดนแถบนี้ซึ่งอุดมสมบูรณ์ด้วยเครื่องเทศ อันเป็นสินค้าที่ยุโรปต้องการ จึงต้องการสำรวจแหล่งวัตถุดิบ และเข้ามาควบคุมศูนย์กลางการค้า การแลกเปลี่ยนสินค้า

๒. การปฏิบัติอุตสาหกรรมในยุโรป ทำให้บรรดามหาอำนาจตะวันตกทั้งหลายต้องการวัตถุดิบและแร่ธาตุต่างๆ ซึ่งมีอยู่มากในภูมิภาคนี้ และด้วยปริมาณการผลิตสินค้าที่สูงขึ้น ตลาดการค้าก็เพิ่มขึ้น ทางเดียวที่จะเข้ามาเอาทรัพยากรธรรมชาติ และสินค้าจากชาวพื้นเมืองไปจำหน่ายยังยุโรป หรือขยายตลาดการค้ายุโรปเข้ามาในดินแดนแถบนี้ได้ คือ เข้ามายึดอำนาจทางการเมืองของประเทศเหล่านี้เสีย

๓. ความต้องการเผยแพร่อุดมการณ์ทางศาสนาและการเมือง โดยเชื่อมั่นว่า ระบบการเมืองเศรษฐกิจและสังคมของตะวันตกเป็นหลักการที่ดี จึงถือเอาเป็นเหตุว่าเมือง จึงส่งผู้แทนหรือมิชชันนารีเข้ามาทำการเผยแพร่ศาสนาหรืออุดมการณ์ทางการเมืองในภูมิภาคนี้

กองกระดูกของทหารอินเดียในกองทัพอังกฤษ ที่สังกัดบริษัทอีสต์อินเดียใกล้กรุงเดลี ซึ่งถูกสังหาร โดยกองทัพของอังกฤษเอง เนื่องจากกบฏก่อในปี พ.ศ. ๒๔๐๐

จากปัจจัยดังกล่าว ประกอบกับการผลิตอาวุธร้ายสมัยใหม่และการจัดการกองทัพที่มีประสิทธิภาพ รวมทั้งการที่เอเชียและอัฟริกายังไม่มีการรวมเป็น "ชาติ"; ยังแบ่งแยกกันอยู่ในลักษณะของชนเผ่าหรืออาณาจักรแบบโบราณ และการที่ประชากรส่วนใหญ่ไร้การศึกษาไม่รู้หนังสือ อ่านเขียนไม่ได้ จึงเป็นปัจจัยของความสำเร็จในการล่าอาณานิคมในที่สุด

อังกฤษยึดครองดินแดนตะวันตกสยาม

v ตั้งแต่ปลายสมัยอยุธยา การแผ่อิทธิพลของอังกฤษในพม่า เริ่มมาจากอังกฤษได้สืบคลานเข้าไปภายใต้การนำของบริษัทอีสต์อินเดีย ทำให้กษัตริย์แห่งราชวงศ์โมกุลเริ่มตกต่ำลงเรื่อยมา และเมื่อปี พ.ศ. ๒๓๐๐ ซึ่งเป็นปีก่อนการเสียกรุงศรีอยุธยา ๑๐ ปี อังกฤษก็พิชิตดินแดนแถบอ่าวเบงกอลได้ และขยายอิทธิพลเป็นวงกว้างไปจนถึงตอนกลางของประเทศพม่า

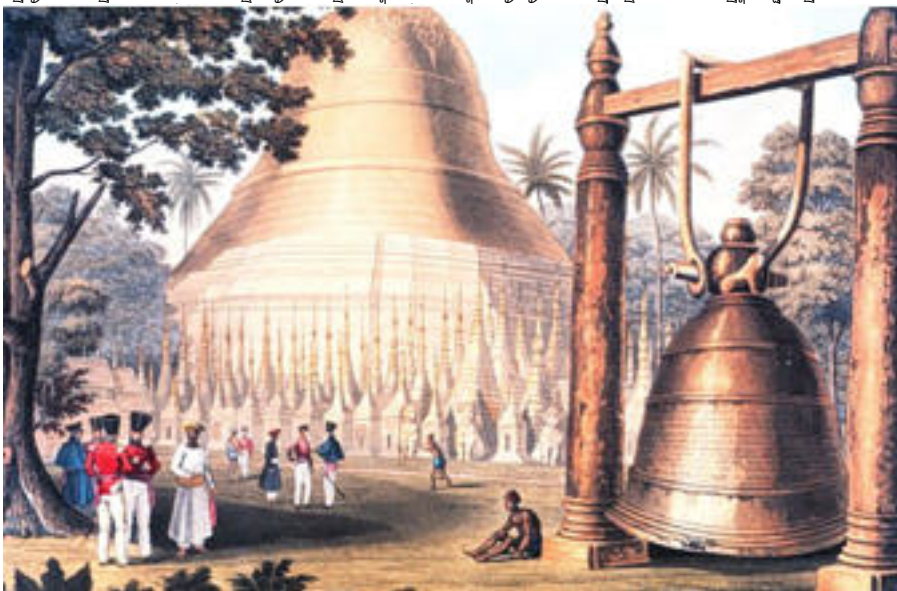
จากนั้นอังกฤษก็หาเหตุทำสงครามกับพม่าเป็นครั้งแรกในปี พ.ศ. ๒๓๖๗ และยึดพม่าตอนกลางได้

จนขาดทุนย่อยยับถึงขนาดต้องนำฝืนที่ผิดกฎหมายและศีลธรรมไปขายให้ชาวจีน ก่อให้เกิดสงครามฝิ่นตามมาถึง ๒ ครั้ง ครั้งแรกตรงกับสมัยรัชกาลที่ ๓
 เรือกลไฟของบริษัทอีสต์อินเดียได้จุดชนวนสงครามเริ่มแรกโดยโจมตีเรือสำเภาของจีน และในสงครามฝิ่นครั้งที่สองตรงกับรัชสมัยของรัชกาลที่ ๔ ต่อมาในปี พ.ศ.
 ๒๔๐๑ อังกฤษได้ยุบบริษัทอีสต์อินเดีย และตั้งหน่วยงานราชการเฉพาะกิจ คือ กระทรวงอินเดีย ขึ้นมา มีรัฐมนตรีกำกับดูแลโดยตรงในกรุงลอนดอน
 ในเวลาต่อมาถือเป็นผู้ปกครองสูงสุด

เกี่ยวกับการครอบครองพม่าของอังกฤษ อาจกล่าวได้ว่าเนื่องจากพม่าอยู่ใกล้ผลประโยชน์และอิทธิพลของอังกฤษในอินเดียมากเกินไป
 ประจวบกับพม่าไม่สามารถหาประเทศมหาอำนาจมาคานอำนาจอังกฤษได้ อีกทั้งกษัตริย์พมามีลักษณะแข็งแรงแรงและไม่อะลุ่มอล่วยต่ออังกฤษ
 จึงตกเป็นอาณานิคมหนึ่งของอังกฤษในที่สุดเมื่อปี พ.ศ. ๒๔๒๘ โดยอังกฤษได้สานรวมอาณาจักรพม่าเข้าเป็นหนึ่งในมณฑลของอินเดีย
 ข้าราชการอังกฤษยังถูกล้างราชวงศ์สถาบันกษัตริย์เสียสิ้นโดยพระเจ้าอิบอเป็นกษัตริย์องค์สุดท้ายและถูกนำไปกักขังที่เมืองมูมไบ (บอมเบย์) จนสิ้นพระชนม์
 สำหรับการแผ่อิทธิพลของอังกฤษในมลายูนั้นเริ่มในปี พ.ศ. ๒๓๒๙ ตรงกับสมัยรัชกาลที่ ๑ อังกฤษสืบคลานเข้ามาได้เกาะปีนัง
 โดยเริ่มต้นจากบริษัทอีสต์อินเดียของอังกฤษได้ชักนำให้สุลต่านแห่งรัฐเคดาห์ก่อตั้งสถานีการค้าแห่งใหม่ขึ้นที่เกาะปีนัง โดยอ้างเหตุผลว่ายุคสมัยเปลี่ยนไป
 และเส้นทางการค้ากับสถานีการค้าอื่น ๆ ที่มีมาแต่เดิมเริ่มเสื่อมโทรมลง และเมื่อตั้งสถานีแห่งใหม่นี้ขึ้นแล้ว อังกฤษก็ขอเป็น ผู้จัดการเมืองท่าใหม่แห่งนี้เสียเอง
 เพื่อที่อังกฤษจะสามารถเป็นผู้ควบคุมเส้นทางการค้าระหว่างภูมิภาคนี้ได้ โดยเฉพาะอย่างยิ่งการจำกัดอิทธิพลของฝรั่งเศสในย่านนี้
 กระทั่งในปี พ.ศ. ๒๓๖๑ อังกฤษต้องการหาเมืองท่าสถานีการค้าแห่งใหม่อีกแห่ง และก็พบเกาะสิงคโปร์หรือเมืองเทมาเซก ซึ่งปัจจุบันเรียกว่า สิงคโปร์
 อังกฤษในปี พ.ศ.

๒๓๖๒ โดยยื่นเงื่อนไขในลักษณะขอเช่าที่ดินจากสุลต่านในราคาถูกและจ่ายเป็นรายปี
 การที่อังกฤษสามารถควบคุมเมืองท่าสำคัญทั้งทางตอนเหนือและตอนใต้ของมลายูได้เช่นนี้ นับเป็นจุดเริ่มต้นของการแผ่อำนาจครอบคลุมดินแดนปลายแหลมมลายู

การที่รัฐต่างๆ ในดินแดนแถบมลายูมักขัดแย้งกันในเรื่องผลประโยชน์ที่ได้จากการค้าทรัพยากรต่างๆ ให้กับอังกฤษอยู่เสมอ
 โดยเฉพาะการแย่งชิงประโยชน์ในแปร์คซึ่งเป็นรัฐที่อุดมไปด้วยแหล่งแร่ดีบุกจนเกิดเป็นสงครามระหว่างรัฐขึ้นอย่างต่อเนื่อง

แล้วกำหนดข้อตกลงขึ้นฉบับหนึ่ง คือ ข้อตกลงบังกอร์ ในปี พ.ศ. ๒๔๑๗ แต่แล้วกลับกลายเป็นข้อตกลงที่เอื้อประโยชน์ต่ออังกฤษมากกว่า ด้วยเหตุนี้จึงสร้างความไม่พอใจให้แก่ประชาชนในเปรูเป็นอย่างมาก จนเกิดเป็นการต่อต้านอำนาจคหีของชาวอังกฤษกระจายตัวมากขึ้นทุกขณะ

ต่อมาผู้ว่าการชาวอังกฤษถูกสังหารชีวิตในปี พ.ศ. ๒๔๑๘ อังกฤษจึงส่งกองทหารมาปราบปรามอย่างรุนแรง จนประชาชน ผู้รวมก่อการ และแม่แต่สุดตนเองต้องหลบหนีออกจากเปรู อังกฤษจึงสามารถเข้าควบคุมรัฐเปรูและเมืองท่าใหญ่ๆ เอาไว้ทั้งหมด และต้องการหาทางผูกขาดอำนาจของตนเหนือมลายู จึงพยายามหาหนทางให้รัฐต่างๆ เข้ามาร่วมทำสนธิสัญญาก่อตั้งสหพันธรัฐมลายูขึ้น โดยมีอังกฤษเป็นแกนนำควบคุมและผูกขาดการค้าในย่านนี้ทั้งหมดในปี พ.ศ. ๒๔๓๙

กล่าวโดยย่อในช่วงต้นกรุงรัตนโกสินทร์ก่อนที่รัชกาลที่ ๔ จะขึ้นครองราชย์ ชายแดนด้านตะวันตกของสยามก็ถูกรอบงำด้วยอิทธิพลของอังกฤษ จากประเทศพม่ายาวลงไปตลอดแนวของแหลมมลายู ส่วนชายแดนด้านตะวันออกก็มีฝรั่งเศสยึดครองดินแดนเวียดนาม กัมพูชา และลาว **ฝรั่งเศสยึดครองดินแดนตะวันออกสยาม**

ประเทศฝรั่งเศสใช้ข้ออ้างเรื่องความเชื่อถือในความสูงส่งและเหนือกว่าของ "อารยธรรม" ของตน จึงเป็นภารกิจที่จะต้องนำความเจริญมาสู่คนพื้นเมืองในเอเชียและอัฟริกา พร้อมกับข้ออ้างเรื่องการปกป้องคริสตศาสนา บาทหลวงและชาวคริสต์นิกายโรมันคาทอลิก แต่เบื้องหลังแท้จริงก็คือ ผลประโยชน์ทางการค้าที่ฝรั่งเศสแข่งขันกับอังกฤษในการเข้าสู่ตลาดใหญ่ในจีน

การยึดครองของฝรั่งเศสเข้าไปยึดดินแดนต่างๆ ในอินโดจีนมีลำดับขั้นดังนี้

v ความสัมพันธ์ระหว่างเวียดนามกับฝรั่งเศสเริ่มต้นตั้งครีดยุคขึ้นเมื่อกษัตริย์เวียดนามเห็นว่าฝรั่งเศสกดดันเวียดนามเกินไป รวากับเวียดนามเป็นเมืองขึ้น และจุดปะทุของสงครามระหว่างสองฝ่ายเกิดขึ้นเมื่อเวียดนามเริ่มต้นแผนต่อต้านฝรั่งเศส

ด้วยการไม่ยอมให้ประชาชนหันไปนับถือศาสนาคริสต์ที่นักบวชฝรั่งเศสนำเข้ามาเผยแพร่ จนถึงกับสังขัปลั้กับบวชเหล่านั้นออกไปจากเวียดนามให้หมด

เรือสำเภาของ บริษัท ดัทช์ อีสท์ อินเดีย จำกัด แบบในยุคสำเภาพาณิชย์

v นักบวชคริสต์ไปถึง ๑๐๐ คน ฝรั่งเศสจึงถือเอาเหตุนี้ ส่งเรือรบเข้าปิดล้อมอ่าวเมืองดานังในปี พ.ศ. ๒๔๐๑ ซึ่งเป็นจุดเริ่มต้นให้เข้ายึดครองเวียดนามนับแต่นั้น ต่อมาในปี พ.ศ. ๒๔๐๕ ฝรั่งเศสได้บังคับให้เวียดนามลงนามในสนธิสัญญา ทำให้ฝรั่งเศสได้ดินแดนเวียดนามใต้ไปครอง กระทบทั้งในปี พ.ศ. ๒๔๓๐

ฝรั่งเศสก็สามารถยึดครองดินแดนเวียดนามไว้ได้ทั้งหมด เหตุการณ์ระยะนั้นตรงกับรัชสมัยรัชกาลที่ ๕ ในสยาม

v ฝรั่งเศสหาข้ออ้างยึดครองกัมพูชาจากการที่กษัตริย์กัมพูชาต้องการอาศัยอำนาจของฝรั่งเศสเข้ามาช่วยเหลือให้หลุดออกจากอำนาจของสยามและเวียดนาม โดยลงพระนามในสนธิสัญญายอมอยู่ใต้อารักขาของฝรั่งเศส ในปี พ.ศ. ๒๔๐๖ ซึ่งฝรั่งเศสก็สามารถแก้ปัญหาให้กับกัมพูชาได้จริง

โดยใช้อิทธิพลทั้งทางทหารและเศรษฐกิจเข้าบังคับข่มขู่ทวงคืนดินแดนต่างๆ คืนให้กับกัมพูชาได้สำเร็จ กัมพูชาจึงพ้นจากการเป็น "ประเทศราช" ของสยามและเวียดนามซึ่งตรงกับรัชสมัยรัชกาลที่ ๔ แต่อย่างไรก็ตาม ในที่สุดฝรั่งเศสกลับเป็นผู้เข้ายึดครองกัมพูชาเสียเอง ในปี พ.ศ. ๒๔๐๗ และต่อมาในปี พ.ศ. ๒๔๓๐ ฝรั่งเศสก็ยึดเสียมราฐและพระตะบองของกัมพูชาได้

v เหตุการณ์ในอดีตที่อาณาจักรหลวงพระบางได้เปิดสัมพันธ์และยินยอมเป็นประเทศผู้ส่งบรรณาการให้กับเวียดนามตั้งแต่ปี พ.ศ. ๒๓๗๔

เนื่องจากกระแวงว่าสยามอาจหาโอกาสเข้ายึดครองหลวงพระบางเหมือนกับที่ได้เข้ายึดนครเวียงจันทน์จนเป็นผลสำเร็จมาแล้วในปี พ.ศ. ๒๓๗๑ จากจุดนี้เอง เมื่อฝรั่งเศสเข้ายึดครองเวียดนามได้ในปี พ.ศ. ๒๔๓๐ จึงถือโอกาสยึดครองลาว โดยอ้างว่าหลวงพระบางเป็นเมืองหลวงของลาว และอยู่ในการครอบครองของเวียดนาม ดังนั้นจึงต้องกลายเป็นอาณานิคมของฝรั่งเศสด้วย ต่อจากนั้นทั้งเวียงจันทน์และจำปาศักดิ์ก็ล้วนต้องตกอยู่ในอำนาจของฝรั่งเศสทั้งหมด จนกระทั่งในปี พ.ศ. ๒๔๓๕ ฝรั่งเศสก็ได้ดินแดนฝั่งซ้ายของแม่น้ำโขงคือประเทศลาวไปจากข้อพิพาทและข้อตกลงกับสยามในสมัยรัชกาลที่ ๕

ปลายสมัยรัชกาลที่ ๕ ฝรั่งเศสก็สามารถสร้าง "จักรวรรดิ" ของตนในอินโดจีนได้สำเร็จ กลายเป็นอาณานิคมขนาดใหญ่ และตั้ง "ข้าหลวงใหญ่" ขึ้น โดยมีสำนักงานอยู่ที่ฮานอย เป็นการปกครองเวียดนามใต้ในฐานะอาณานิคมโดยตรง ส่วนเวียดนามเหนือและกลาง กัมพูชา และลาวนั้น เป็นการปกครองโดยอ้อม โดยที่ยังรักษาสถาบันการปกครองบางประการไว้ เช่น ระบบจักรพรรดิที่กรุงเว้ สถาบันกษัตริย์ที่พนมเปญ

แผนที่เก่าเมื่อปี พ.ศ. ๒๓๘๔ แสดงอาณาบริเวณแถบเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ ซึ่งเป็นแหล่งอุดมไปด้วยทรัพยากรดั่ง เป็นเหตุให้พื้นที่นี้ในอดีต ตกเป็นเป้าหมายแห่งการล่าอาณานิคมของกลุ่มประเทศยุโรปซึ่งมีอาชุนเหนือกว่า

และเจ้าแห่งจำปาศักดิ์ ซึ่งต่างกับอังกฤษที่ล้มเลิกสถาบันกษัตริย์ของพม่าโดยสิ้นเชิง อย่างไรก็ตาม การที่ "ข้าหลวงใหญ่" มีอำนาจเต็มและรวมอำนาจไว้ที่ศูนย์กลางทั้งด้านการบริหารและการคลัง ณ กรุงฮานอย อีกทั้งฝรั่งเศสยังพยายามผนวกและกลืนชนชั้นสูงของดินแดนอาณานิคมเหล่านี้ให้เข้าวัฒนธรรมและวิถีชีวิตของตนจนเปลี่ยนไปจากเดิมมาก ผลที่ตามมาคือมาตรฐานการครองชีพของประชากรในเมืองขึ้นเหล่านี้นตกต่ำและเสื่อมโทรมลงมากเนื่องจากฝรั่งเศสมีแต่มุ่งกอบโกยเอาผลประโยชน์จากทรัพยากรธรรมชาติ และวัตถุ癖ต่างๆ จากดินแดนแถบนี้

การยึดครองของชาติตะวันตกอื่นๆ ในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้

สำหรับอาณาจักรในหมู่เกาะของเอเชียตะวันออกเฉียงใต้นั้นต่างก็ได้รับผลกระทบจากการขยายอำนาจของชาติตะวันตกเช่นกัน เริ่มต้นจากอินโดนีเซียเมื่อพ่อค้าชาวดัตช์ได้เข้ามาขอตั้งสถานีการค้าขึ้นในปี พ.ศ. ๒๑๓๙ ที่บันทม มีจุดประสงค์ทางการค้าเครื่องเทศ

ต้อนรับอย่างดีจากผู้ปกครอง ชาวพื้นเมืองและพ่อค้าโปรตุเกสที่อยู่มาก่อน ต่อมาก็ได้ไปเป็นพันธมิตรกับรัฐเล็ก ๆ ในหมู่เกาะเครื่องเทศ โดยทำสัญญายอมให้ดัตช์ผูกขาดการค้าแลกเปลี่ยนกับการให้ดัตช์คุ้มครองทางทหาร

ซึ่งทำให้การค้าขายตัวอยางรวดเร็วจนสามารถขับไล่พ่อค้าโปรตุเกสออกไปจากบ้นทมิได้ในเวลาต่อมา

เมื่อบริษัทดัตช์อิสระอินเดียได้ก่อตั้งขึ้นในปี พ.ศ. ๒๑๖๒ ทำให้ดัตช์สามารถขยายอิทธิพลไปยังหมู่เกาะและรัฐอื่นๆ

ซึ่งทำให้อังกฤษต้องถอนตัวไปจากหมู่เกาะเครื่องเทศในปี พ.ศ. ๒๑๗๑ และยึดมะละกาจากโปรตุเกสได้ในปี พ.ศ. ๒๑๘๔ อย่างไรก็ตาม

แม้ในระยะแรกจะสนใจเฉพาะเรื่องการค้า ไม่มีจุดประสงค์จะเข้าครอบครองดินแดน แต่ด้วยนโยบายผูกขาดการค้าทำให้คนพื้นเมืองต้องลักลอบค้าขายกับโปรตุเกส

สเปน อังกฤษ และอาหรับ ขณะเดียวกันก็เกิดโจรสลัดคอยปล้นเรือสินค้าของดัตช์ ทำให้ดัตช์ต้องใช้นโยบายเข้าครอบครองดินแดน

โดยเข้าไปยุ่งเกี่ยวกับการเมืองภายในของดินแดนเหล่านี้ และในที่สุดดัตช์ก็มีอิทธิพลเหนือหมู่เกาะเครื่องเทศทั้งหมดในปี พ.ศ.

๒๒๐๐การที่ดัตช์ขยายอำนาจในชวาและหมู่เกาะเครื่องเทศได้สำเร็จนั้น เนื่องจากสภาพการเมืองภายในที่แตกแยกขาดความสามัคคีกัน มีการบงกช

และสงครามชิงราชย์ ตลอดจนชนชั้นชนในต่างชาติเข้ามาวรมสนับสนุน จึงทำให้ต้องตกเป็นอาณานิคมของฮอลันดาไปในปีที่สุด

ประเทศฟิลิปปินส์ก็เป็นอีกชาติหนึ่งที่ได้รับอิทธิพลจากการขยายอำนาจและถูกยึดครองจากชาติตะวันตกซึ่งก็คือประเทศสเปน

โดยอาศัยจุดอ่อนเกี่ยวกับสภาพความเป็นอยู่ในลักษณะที่เป็นชาวเกาะและการแบ่งแยกเผ่าพันธุ์กันกระจัดกระจาย

ไม่มีความชัดเจนในการมีรัฐบาลกลางที่เป็นศูนย์กลางอย่างเช่นในดินแดนแห่งอื่นๆ

จึงง่ายต่อการที่สเปนซึ่งมีขีดความสามารถทางการค้าสูงกว่าจะเข้ามาโดยใช้วิธีพยายามเข้ายึดครองอย่างต่อเนื่อง

พิพิธภัณฑ์พหุวัฒนธรรม ซึ่งตั้งอยู่ใน
“เรือสำเภาโบราณ” แสดงให้เห็นถึงร่องรอย
ของการล่าอาณานิคมในแถบมะละกา
ที่ยังหลงเหลือในปัจจุบัน

จนกระทั่งในปี พ.ศ. ๒๑๐๘ สเปนก็สามารถมีชัย แล้วเข้าก่อตั้งฐานแห่งแรก ต่อมาในปี พ.ศ. ๒๑๑๓

ก็เข้ายึดครองเมืองท่าของชาวพื้นเมืองแล้วก่อตั้งเป็นสถานีการค้าของตนขึ้นที่มะนิลา และเข้ายึดครองเมืองสำคัญๆ บนหมู่เกาะละแวกใกล้เคียงต่างๆ

ซึ่งเท่ากับสเปนสามารถยึดครองฟิลิปปินส์ได้แล้ว ตลอดจนการนับถือศาสนาของชาวพื้นเมืองก็ยิ่งถูกรอบงำด้วยเช่นกัน

โดยสเปนบีบบังคับให้ยอมเข้ารับศาสนาคริสต์

ชาติตะวันตกอีกชาติหนึ่งที่ได้เข้ามาครอบครองฟิลิปปินส์ในระยะต่อมา และไม่นานนักก็กลายเป็นชาติมหาอำนาจของโลก นั่นคือ ประเทศสหรัฐอเมริกา

ได้เริ่มเข้ามาค้าขายในโลกตะวันออกกับประเทศญี่ปุ่นก่อนในปี พ.ศ. ๒๓๙๗ การเข้ามานี้เป็น การตัดหน้าเซอร์จอห์นบาวริงของอังกฤษ

เนื่องจากอังกฤษเองก็มีความพยายามจะเข้าไปเจรจาในญี่ปุ่นเช่นกันและในระยะนั้นสหรัฐอเมริกายังได้ส่งคณะผู้แทนเข้ามาเจรจาในสยามเมื่อปี พ.ศ. ๒๓๙๙ อีกด้วย

ซึ่งตรงกับสมัยรัชกาลที่ ๔ โดยสหรัฐฯ ได้เข้าเฝ้าสมเด็จพระปิ่นเกล้าเจ้าอยู่หัว และกราบทูลถึงจุดประสงค์ที่เข้ามาว่า

“...สหรัฐอเมริกาไม่มีอาณานิคมในตะวันออกและไม่ต้องการจะมี สิ่งที่น่าปรารถนาคือความสัมพันธ์ทางการค้าและการทูตอันดีต่อกันเท่านั้น...”

จากนั้นทั้งสองฝ่ายได้ตกลงทำสนธิสัญญาโดยมีสาระสำคัญเช่นเดียวกับสนธิสัญญาบาวริง คือไทยต้องเลิกการผูกขาดทุกประเภทและให้มีอำนาจศาลกงสุลหรือสิทธิสภาพนอกอาณาเขต อย่างไรก็ตามสัมพันธภาพในครั้งนั้นของทั้งสองฝ่ายโดยมากจะเป็นบทบาทและผลงานทางศาสนาและสังคมของบรรดามิชชันนารีมากกว่าด้านอื่น ๆ

แม้ในระยะแรกสหรัฐอเมริกาจะออกตัวว่าไม่ต้องการจะมีประเทศอาณานิคม แต่หลังจากนั้นไม่นานสหรัฐอเมริกา ก็กลับเข้ายึดครองประเทศฟิลิปปินส์ไปจากสเปนในที่สุด และยั้งวางเงื่อนไขหลายประการที่ล้วนแต่ผลประโยชน์ของสหรัฐอเมริกาให้อยู่ในฟิลิปปินส์แบบเป็นการถาวร ที่เห็นได้ชัดอย่างหนึ่งก็คือการตั้งฐานทัพซึ่งทำให้สหรัฐอเมริกากลายเป็นเจ้าแห่งน่านน้ำในภูมิภาคนี้ทั้งหมด

เหตุแห่งการต่อต้านชาติตะวันตก

การต่อต้านชาติตะวันตกได้เกิดขึ้นมาโดยลำดับตั้งแต่เริ่มเข้ามาเกี่ยวข้องกับชาติต่างๆ ซึ่งเป็นชาติพื้นเมืองเดิม และเมื่อชาติตะวันตกเข้ามายึดครองจนเป็นผลสำเร็จ กระแสการต่อต้านก็ยิ่งทวีความรุนแรงมากขึ้น ถึงแม้ชาติตะวันตกจะนำการศึกษาและความเจริญบางประการเข้ามาสู่ดินแดนแถบนี้ แต่ก็ไม่ทำให้ชาวพื้นเมืองยอมรับได้ และเริ่มรวมตัวกันต่อต้านหนักขึ้นทุกที โดยมีสาเหตุที่แตกต่างกันออกไป ซึ่งจะยกมาพอสังเขปดังนี้

ฟิลิปปินส์ เนื่องจากประชาชนไม่พอใจระบบการปกครองของสเปนที่กดขี่ข่มเหง อยุติธรรม และคนพื้นเมืองต้องเสียภาษีหนักกว่าชาวสเปน ทั้งยังถูกเกณฑ์แรงงานโดยได้รับค่าตอบแทนน้อย การไม่ได้รับความเสมอภาคในการแต่งตั้งตำแหน่งทางศาสนา และไม่มีเสรีภาพในการแสดงความคิดเห็นของพระในคริสตศาสนาที่เป็นชาวพื้นเมือง

เมื่อรวมตัวกันต่อต้านก็ถูกสเปนปราบปรามอย่างราบคาบและถูกลงโทษอย่างรุนแรง มีทั้งจำคุก เนรเทศ และประหารชีวิต ซึ่งในจำนวนผู้ที่ถูกประหารชีวิตนี้มีพระชาวฟิลิปปินส์รวมอยู่ด้วย

ในขณะที่พระชาวสเปนกลับมีสิทธิเข้ามาครอบงำผลประโยชน์ในฟิลิปปินส์โดยครอบครองที่ดินไว้เป็นจำนวนมากต่อมาเมื่อสหรัฐอเมริกาเข้ามาช่วยขบวนการชาตินิยมต่อต้านสเปนจนเป็นผลสำเร็จ สหรัฐอเมริกาก็เข้ามายึดครองแทน และเมื่อชาวฟิลิปปินส์ต่อต้าน ก็ถูกสหรัฐอเมริกาปราบอย่างราบคาบเนื่องจากมีกำลังอาวุธและยุทธวิธีที่เหนือกว่า

นอกจากนี้สหรัฐอเมริกา ยังได้พยายามทำลายความสามัคคีของชนในชาติฟิลิปปินส์โดยเปิดโอกาสให้กลุ่มปัญญาชนเข้ารับหน้าที่ในตำแหน่งต่างๆ แทนข้าราชการสเปนทำให้พวกปัญญาชนยอมเข้ากับสหรัฐอเมริกา ทำให้ง่ายต่อการปราบพวกต่อต้านที่คอยการศึกษา

แผนที่อินเดียเมื่อปี พ.ศ. ๒๔๐๐ แสดงถึงอิทธิพลของอังกฤษในอินเดีย และ หมายล่งล้ำเข้าพม่า จนเป็นเหตุให้พม่าสูญเสียเอกราชในเวลาต่อมา

อินโดนีเซียได้พยายามแยกตัวจากคนพื้นเมืองโดยถือว่าเป็นคนละชนชั้นกัน ไม่สนใจที่จะยกระดับฐานะทางสังคม การศึกษาและความเป็นอยู่ของคนพื้นเมือง เพราะถือว่าจะทำให้ปกครองยาก จำกัดการศึกษาเฉพาะคนยุโรป ชาวดัตช์ และชาวอินโดนีเซียชั้นสูงเท่านั้น นอกจากนี้ชาวดัตช์ยังส่งพวกมิชชันนารีเข้าไปโดยกีดกันพวกมุสลิม ไม่ให้ความคุ้มครองสิทธิและไม่ดำรงรักษาขนบธรรมเนียมของอินโดนีเซียไว้

บางครั้งกฎหมายของดัทช์ก็ขัดกับหลักธรรมของมุสลิม

พม่าอังกฤษไม่ค่อยเปิดโอกาสให้ชาวพม่ามีส่วนร่วมในการปกครองตนเอง จะเปิดโอกาสให้บ้างก็เป็นเพียงตำแหน่งข้าราชการเล็กๆ ซึ่งไม่มีความสำคัญอะไร แม้พวกปัญญาชนที่จบจากมหาวิทยาลัยก็หางานทำไม่ได้ อังกฤษเคยให้ชาวพม่าเรียกตนเองว่า ตะขิ่น ซึ่งมีความหมายว่า นาย อันแสดงถึงการถือว่าเป็นคนละชั้นไม่เท่าเทียมอังกฤษ

เวียดนามฝรั่งเศส ได้จำกัดชาวเวียดนามทั้งทางด้านการเมือง เศรษฐกิจ วัฒนธรรม

และทำลายโครงสร้างทางสังคมโดยเฉพาะความสัมพันธ์ระหว่างหัวหน้าหมู่บ้านกับลูกบ้านของชาวพื้นเมือง ประชาชนถูกใช้แรงงานและเสียภาษี ถ้าใครไม่เห็นด้วยก็จะถูกจับกุมทำให้ชาวนาเกลียดชังระบบการปกครองของฝรั่งเศสมาก คนชั้นกลางเป็นพวกเดียวที่มีโอกาสทางการศึกษาแบบตะวันตก แต่เมื่อจบออกมาแล้วกลับปฏิเสธที่จะทำงานกับฝรั่งเศส เนื่องจากได้รับค่าจ้างต่ำกว่าชาวฝรั่งเศสในระดับเดียวกัน เมื่อมีการรวมตัวกันต่อต้านฝรั่งเศสก็กวาดล้างและปราบปรามอย่างรุนแรง มีทั้งจับประหารชีวิต และชาวเวียดนามหลายคนต้องเสียชีวิตจากการปราบปรามของฝรั่งเศส

สรุปได้ว่า การเข้ามาของชาติตะวันตกในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ต่างมีกลอุบายและขบวนการเพื่อหวังยึดครองประเทศต่างๆ ให้กลายเป็นอาณานิคมของตน ส่งผลให้ชาติเหล่านั้นถูกเอารัดเอาเปรียบ ถูกตัดทวงเอาทรัพยากรธรรมชาติ วัฒนธรรม วัฒนธรรมชาติ วัตถุศิลปะ และแรธาตุไป

การเข้ามาของชาติตะวันตกมิได้เข้ามาเพียงเพื่อจุดประสงค์จะทำการค้าขาย การทูต หรือเจริญสัมพันธไมตรีต่อกันอย่างแท้จริง สิ่งที่มีน้ำหนักที่สุดก็คือเป็นการมุ่งแสวงหาและขวนชิงเอาผลประโยชน์จากชาติที่อ่อนแอกว่าเขาสูดตน หวังเอาอำนาจของตนและประโยชน์ของตนเป็นใหญ่

เมื่อชาติในดินแดนเหล่านั้นไม่ยอมรับก็ใช้อาวุธเข้าประหารชีวิตประหารยึดเอาสมบัติเอาบ้านเมืองของเขามาเป็นของตนได้ทันที

สำหรับประเทศไทยเมื่อถึงวาระต้องเผชิญหน้ากับกลอุบายของฝรั่งเศสที่จะเข้ามายึดครองประเทศ

และความไม่จริงจังของอังกฤษที่น่าจะมีส่วนเข้ามาช่วยเหลือไทยบ้างในยามวิกฤตหัวเลี้ยวหัวต่อจนเกือบจะสูญเสียอินทรีไปโดยไป

แต่ด้วยความไม่ประมาทของบุรพทิศที่ทรงเก็บรักษา “เงินถุงแดง”

เป็นทุนสำรองในคลังหลวงไว้ไม่เอาไปใช้จ่ายอย่างอื่นโดยไม่จำเป็นจึงสามารถแก้ปัญหาวิกฤตของชาติในครั้งนั้นเอาไว้ได้

หากไม่มี “เงินถุงแดง” ของล้นเกล้ารัชกาลที่ ๓

หากไม่มีการเก็บรักษาไว้เป็นอย่างดีของล้นเกล้ารัชกาลที่ ๔

และหากไม่มี “เงินทองบริจาค” ของล้นเกล้ารัชกาลที่ ๕ ร่วมกับเจ้านายในวัง ชาติไทยเราก็คงต้องตกเป็นเมืองขึ้นของเขาอย่างเต็มตัว ต้องถูกเอารัดเอาเปรียบด้วยประการต่างๆ เหมือนประเทศเพื่อนบ้านทั้งหลายที่ต้องประสบเคราะห์กรรมอย่างยาวนานและอย่างน่าสลดใจ

การขยายอำนาจของชาติตะวันตกต่อประเทศต่างๆ และต่อประเทศไทยใน “กรณีเหตุการณ์ ร.ศ. ๑๑๒”

จึงเป็นบทเรียนอันสำคัญยิ่งแก่ชาวไทยให้ต้องตระหนักถึงภัยอันตรายและความไม่รู้เท่าทันต่อความคิดจิตใจของชาติต่างๆ ว่าเป็นเช่นไร

เราควรเตรียมตัวอย่างไรและควรปฏิบัติต่อชาติอย่างไรเพื่อรองรับสถานการณ์ดังกล่าวที่อาจเกิดขึ้นอีกในภายภาคหน้า

ด้วยกลอุบายและวิธีการที่เปลี่ยนแปลงไปแต่อาจมีเจตนาเดิมคือความเอารัดเอาเปรียบและเห็นแก่ตัว

เสาะแสวงและขวนชิงเอาประโยชน์จากประเทศของเราเป็นเป้าหมายหลัก

